

HET KEUZELEGAAT IN EEN TESTAMENT, EEN INTERESSANTE PLANNINGSTECHNIEK

Tekst **Karl Ruts**

Velen zijn reeds vertrouwd met het keuzebeding in een huwelijkscontract. Dat laat de keuze aan de langstlevende echtgeno(o)t(e) om die goederen uit de huwelijksgemeenschap te kiezen die hem of haar interesseren, waardoor er nog een (fiscale) planningsmogelijkheid openvalt na het overlijden van de eerst stervende partner.

De laatste jaren wordt ook geregeld een *keuzelegaat* opgenomen in een testament ten voordele van de langstlevende: dit laat toe dat de overlevende partner die keuze ook kan maken over de eigen goederen van de overledene die in de nalatenschap vallen.

In de praktijk wordt deze techniek vooral veelvuldig toegepast tussen echtgenoten die gehuwd zijn onder het stelsel van scheiding van goederen, waar dus geen huwelijksgemeenschap bestaat en er dus ook geen keuzebeding daarover mogelijk is.

Dit is vaak ook fiscaal interessant voor de gezinswoning bij echtgenoten gehuwd onder het stelsel van scheiding van goederen of waarbij de overleden partner de enige eigenaar was van de gezinswoning. Indien de langstlevende echtgenoot de gezinswoning erft is die daar immers geen erfbelasting op verschuldigd.

Maar in plaats van testamentair te voorzien dat de gezinswoning sowieso voor de volle 100% aan de langstlevende wordt gelegateerd kan het soms toch ook interessant zijn om de keuze te laten

aan die langstlevende of en voor welk percentage deze de gezinswoning naar zich wil laten vererven. Stel dat één van de kinderen daarin geïnteresseerd is en de langstlevende wil liever ergens anders gaan wonen. Of het kan ook fiscaal nadeliger zijn om de gezinswoning pas bij het overlijden van de langstlevende voor de totaliteit te laten vererven naar de kinderen in plaats van een deel bij het overlijden van de eerste ouder en de rest bij het overlijden van de langstlevende ouder.

Vlabel spreekt zich nu ook uit over de geldigheid van een keuzelegaat aan de kinderen

Recent werd echter de vraag gesteld aan de Vlaamse Belastingdienst of de inlassing van een keuzelegaat ook niet als een mogelijkheid kan worden voorzien naar de eigen kinderen in plaats van (alleen) de echtgenoot.

In de voorafgaande beslissing VB 24057 van 23 september 2024 (gepubliceerd op 18 november 2024) heeft de Vlaamse Belastingdienst zich hierover uitgesproken.

Meer bepaald werd de vraag gesteld of de heer X in zijn testament zijn kinderen een keuzerecht mocht geven over hun aandeel in de erfenis. Hij wilde daarin concreet voorzien dat eerst zijn echtgenote (indien ze hem zou overleven) een keuze mocht maken over de gezinswoning en dat de rest van de nalatenschap dan naar haar zou gaan voor het vruchtgebruik en de blote eigendom naar zijn drie kinderen. Zijn drie kinderen konden dan elk kiezen om één derde van die blote eigendom te ontvangen, maar ook minder. Indien ze minder zouden kiezen, zouden de niet-geselecteerde delen dan naar hun eigen kinderen (de kleinkinderen van de overledene) gaan, zodat de gelijkheid tussen de familietakken behouden blijft.

Dankzij het keuzelegaat kunnen kinderen zelf beslissen wat ze behouden en wat rechtstreeks naar hun eigen kinderen gaat. Dat biedt u de kans om uw vermogen efficiënter en persoonlijker door te geven, zonder fiscale valkuilen.

Mocht mijnheer zijn echtgenote wel overleven, dan zouden volgens zijn testament de drie kinderen elk voor één derde de volle eigendom ontvangen, maar waarbij ze ook weer minder konden kiezen en waarbij wat ze minder zouden kiezen ook weer naar hun eigen kinderen zou gaan.

De vraag werd gesteld of de Vlaamse Belastingdienst dit keuzerecht bij de erfbelasting zou erkennen en of er sprake kon zijn van fiscaal misbruik, wat betekent dat belastingontwijking met het testament wordt beoogd. In de Vlaamse Codex Fiscaliteit bepaalt het artikel 3.17.0.0.2 dat er sprake is van fiscaal misbruik als er een rechtshandeling of geheel van rechtshandelingen wordt gesteld door de belastingplichtige die enkel tot doel heeft om de belastingen te ontwijken. Echter, de aanvrager stelde dat er geen belastingontwijking is en dat het keuzelegaat aan de kinderen legitieme, niet-fiscale motieven heeft om de erfenis te verdelen op basis van hun persoonlijke situatie, zoals: zijn hun kinderen (de kleinkinderen dus) wel matuur genoeg, hoe is de verstandhouding met hen, hoeveel vermogen hebben de kinderen zelf al opgebouwd?

Waarschijnlijk was heel de argumentatie dat er niet-fiscale motieven zijn om dat keuzelegaat aan de kinderen toe te kennen, zelfs niet nodig geweest. De antimisbruikbepaling bepaalt immers dat de belastingplichtige zelf de rechtshandeling (of een geheel van rechtshandelingen) moet stellen om de belasting te ontlopen terwijl de belastingplichtige voor de erfbelasting de erfgenaam is en het is niet die erfgenaam die het testament opstelt, maar wel de erflater.

Hoe het ook zij, de Vlaamse Belastingdienst kwam tot het besluit dat deze voorgelegde testamentaire bepaling geen fiscaal misbruik inhoudt omdat er niet alleen belastingbesparing, maar ook andere, niet-fiscale motieven aan de basis liggen. Dit betekent dat de kinderen op basis van dit keuzelegaat hun keuze kunnen maken zonder dat de Vlaamse belastingdienst het als belastingontwijking beschouwt.

Er bestaan ook andere technieken om de kleinkinderen in de plaats te laten komen van de kinderen, maar die zijn niet altijd even interessant...

Het gebeurt geregeld dat kinderen die (vaak op latere leeftijd) erven van hun ouders vaak al zelf gesetteld zijn en liever zouden hebben dat (een deel van) wat ze geërfd hebben bij hun eigen kinderen terecht komt omdat die het beter kunnen gebruiken.

Om dat te bereiken, kan een kind dat erft de nalatenschap van de overleden ouder verwerpen. Tot eind 2017 werden ze hiervoor nog fiscaal afgestraft, want toen gold de regel dat de erfbelasting toch werd geheven alsof de verwerper erfde om te vermijden dat er zo minder

erfbelasting zou moeten betaald worden. Kleinkinderen zijn immers ook erfgenamen in rechte lijn en als er meerdere kleinkinderen in de plaats komen van één verwerpend kind, dan zal de erfbelasting lager liggen. Deze regel is nu gelukkig afgeschaft en er wordt thans uitsluitend erfbelasting geheven op wat de (klein)kinderen zelf erven indien hun ouder verwerpt, maar het blijft wel nog steeds een alles-of-niets verhaal: het erfrecht laat niet toe dat je als kind kan kiezen welke goederen je wel wil erven en welke je dan liever naar je eigen kinderen laat vererven.

Een andere mogelijkheid om toch de volgende generatie al te laten genieten van de erfenis van hun grootouder, bestaat erin de geschenken goederen binnen het jaar aan hen door te schenken. De wet voorziet dat zoiets belastingvrij kan gebeuren mits aan bepaalde voorwaarden is voldaan. Maar in dat geval zal de erfbelasting waarschijnlijk toch wel weer hoger liggen dan wanneer het rechtstreeks naar de kleinkinderen was gegaan.

Om mee te nemen

De planningstechniek van het keuzelegaat in het testament waarbij aan het kind de keuze wordt gelaten te kiezen wat het wenst te ontvangen en wat het wenst al te laten vererven aan zijn eigen kinderen, biedt dus een (fiscaal) voordeel die de verwerping van de nalatenschap en

doorschenking binnen het jaar niet bieden. Alhoewel over de geldigheid ervan ons inziens niet veel discussie kon bestaan, is het wel een goede zaak dat de Vlaamse Belastingdienst er zich nu formeel heeft over uitgesproken en kunnen wij dit standpunt alleen maar toejuichen.. •